

שאי אפשר להתירו כלל ועיין בפרי חדש באורה חיים סימן תס"ח אות ד' ותצ"ו בחילוק השני והשמיני, ואם יש ספק בדבר נראה להקל במנהגים עיין בשו"ת ברכה ביורה דעה שם. ואינו דומה למנהג שאין הנשים שוחטות ביורה דעה סימן א' סעיף א', כי שם חששו לשחיטה פסולה ואיסור נבילה ועיי"ש בדרכי תשובה. ולכן אולי יש להקל בעליות נשים לתורה באקראי במנין בבית ולא בבית הכנסת או כהוספות לז' העולים באופן שאין הקריאה מתחלפת בקריאת התורה הרגילה.

יהודה הרצל הנקין

ברם בשמחת תורה נראה להקל אפילו לפי מנהג הרמ"א כי הרי תורים כמה פעמים על אותה הקריאה עד מענה אלקי קדם, וכל שכן לפי המנהג שמעלים כל זכר שבביה"כ לתורה כי אז אי אפשר לטעות שיש גברים שאינם יודעים לעלות כי כולם עולים. וגם בלאו הכי נשתנו המנהגים בשמחת תורה ולא ילמדו מזה להעלות נשים במשך השנה.

ובהרבה בתי כנסת נוהגים בשמחת תורה להתחלק לכמה מנינים וקוראים במקביל מבפנים ומחוץ לבית הכנסת ובאופן זה יכולות נשים לעלות לתורה מבלי להכנס לעזרת הגברים ומבלי לעלות לבימה. ולפי מה שבארתי בכני בנים חלק ב' סימן ז' בענין צרוף למנין מעזרת הנשים יתכן שמותר לעלות לתורה בעזרת הנשים גם מבלי שישוהו בה מנין גברים עיי"ש. ואין לחדש כן אלא במקום הצורך כשיש לנשים עצבון גדול שאינם נוטלות חלק בשמחת התורה ורוצות לעלות לתורה ובפקות בעל הוראה.

ראינו ולא שמענו על שום אשה שעלתה לתורה* בדורות אלה, ובכגון זה אפשר שלא ראינו הוי ראייה ועיין ש"ך בתושבן משפט סוף סימן ל"ז ובאורים ותומים שם ואכ"מ. ובזה תבין מה שהפרישה באורה חיים סימן רפ"ב אות ג' התאמץ למצוא טעם שנשים אינן קוראות בתורה כלל עיי"ש אף על פי שבעלמא הטעם פשוט משום כבוד הצבור.

ואמנם גם מנהג זה שלא להעלות נשים כלל קשה להתירו, אבל עכ"פ אינו מנהג שהחמירו על עצמם בתור גדר וסייג מחשש איסור שאז יש אומרים

* (הג"ה) לפי הברייתא אשה אינה עולה למנין שבעה, אך לא נתבאר דין ההוספות על ז' העולים ולא

ראיתי מי שדן בזה. ונראה לפי טעם הראשונים שהבאתי שכבוד צבור היינו שלא ייראה כאילו אין די גברים היודעים לקרוא בתורה ולכן הביאו אשה, אין זה אלא במנין שבעת הקוראים שהם טובה אבל לא בהוספות על השבעה שאינן אלא רשות. ומיהו יש לדחות שכל שאשה קוראת חלק מחובת הצבור ופוטרת את הרבים אסור משום כבוד הצבור ואפילו אם חילקו את הקריאה ליותר משבעה עולים.

ודבר זה תלוי במחלוקת השלחן ערוך והרמ"א באורה חיים סימן רפ"ב סעיף ב', שלדעת המחבר מותר להוסיף על מנין העולים ולחזור לקרוא בברכה את מה שכבר קראו והוא מנהג הספרדים, ובאופן זה אם תעלה אשה בנוסף על ז' העולים ותקרא מה שכבר קראו לא שייך לחשוש לכבוד הצבור שהרי אין הצבור זקוק לקריאתה כלל, מה שאין כן לפי מנהג הרמ"א שאין לחזור לברך על מה שכבר קראו.

סימן ג

קריאת אשה בתורה בדיעבד

בגוף דבריך, מה שכתבת שאשה אינה מוציאה את האיש בקריאת התורה אפילו בדיעבד ואם עלתה כאילו לא עלתה וציינת לסמ"ג עשה י"ט, אין זה מפורש שם ומן הברייתא נשמע להפך. וז"ל מסכת מגילה דף כ"ג עמוד א', תנו רבנן הכל עולין למנין שבעה ואפילו קטן ואפילו אשה (ג"א אפילו אשה ואפילו קטן) אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור עכ"ל. הרמב"ם בהלכות קריאת התורה פרק י"ב הלכה י"ז העתיק את הסיפא שאשה

ב"ה, מוש"ק פר' שמיני תשס"ד
ללמדן אהר

קבלתי מכתבו. לדעתי אין לכתוב באופן חפזו, ואפילו אחרי הכתיבה ראוי לחכות יום או יומיים לפני המשלוח כדי להוציא מתחת ידו דבר מתוקן. וכמה וכמה פעמים כתבתי חידוש או סברה ונפסל בלינה, עד בקר וירם תולעים ויבאש אף על פי שבשעת כתיבתו דימיתי שעולה על שלחן מלכים.

והנה בבני בנים חלק ב' סימן י' הראיתי לע"ד שלדעת רבנו אברהם מן ההר במגילה שם והריטב"א בדף ד' עמוד א' כבוד צבור לענין קריאת נשים פי' שלא יראה כאילו אין די גברים היודעים לקרוא בתורה ולהכי הביאו אשה, וכן כתב בפתח הדביר. ולפי זה צריך טעם למה הפליגו למנוע נשים מלהוציא גברים לכתחילה אפילו בקריאת המגילה, ובקריאת המגילה עצמה אין גנאי כ"כ אם גברים לא למדו לקרוא אותה כיון שהקריאה היא ארוכה ונקראת רק פעם בשנה וכרגיל על ידי קורא אחד. ועוד קשה דהוי כגורה לגורה, כי תחילה אסרו קריאת נשים בתורה משום כבוד הצבור ושוב אסרו לנשים להוציא גברים במגילה שמא תקראנה בתורה, ומאי כולי האי.

ולכן נראה לפרש באופן אחר קצת שכבוד צבור לענין קריאת נשים אינו רק כדי שלא יראה כאילו אין שם גברים היודעים לקרוא, אלא כדי שהגברים לא יסמכו מראש על קריאת הנשים ויתעצלו מללמוד לקרוא ולנגן בטעמים בעצמם, וזה שייך בין בקריאת התורה בין בקריאת המגילה וכולה גורה אחת ולא גורה לגורה. ודומה לזה כתב ראב"ה בסמ"ח תקנ"ד שהאיסור לקרוא בחומשים בצבור מפני כבוד הצבור היינו שמא יתשללו ולא יתאמצו לכתוב או לקנות ספר תורה ובבני בנים חלק ב' סימן י"א בארתי דעתו עיי"ש. אמנם הערתי שם בסמ"ח י' ובחלק א' סימן ד' בעקבות דברי הגמ"ז זצלה"ה שהיום שרק הבעל-קורא קורא בתורה ואילו העולים לתורה מברכים אבל אינם קוראים אם כן בטל ענין כבוד הצבור, ועיין בשו"ת הב"ח סימן קנ"ה שחילק בדומה לזה לגבי קטן. וכתבתי כמה פעמים שלדעתי עיקר איסור עליות נשים היום אינו משום כבוד צבור אלא משום שהן פתח למתבוללים.

ועוד כתבת שכדי למנוע כניסת אשה לבית הכנסת לקרוא שם אין צורך בכבוד הצבור כי הרי בכל התפילות הקפידו על הפרדה וכו' עכ"ל. תמוה לי מהיכן פשוט לך דבר זה, הלא אשה נכנסת לעזרה לצורך ולקרוא בתורה הוי לצורך ועיין בבני בנים בחלק א' שם, ואם מחשש פריצות הלא בספר המאורות במסכת ברכות דף מ"ה עמוד א' ורבנו מנוח בהלכות

לא תקרא בצבור לפי גרסתו אבל השמיט את הרישא שהכל עולים למנין ז', והטעם נראה פשוט דמאי דהוה הוה. ואולם הרי"ף והרא"ש ושכלי הלקט פרק ל"ח וספר המנהיג וארחות חיים בהלכות קריאת התורה ורבנו ירוחם בנתיב ב' הלכה ב' ועוד ראשונים העתיקו את הברייתא בשלמותה וכן היא בטור ושלחן ערוך אורח חיים סימן רפ"ב. וניחא לדעת האומרים שצבור יכול למחול על כבודו ולהעלות נשים שעל כן שנו הכל עולים וכו' אבל לדעת הב"ח דלא מהניא מחילה מאי איכא למימר ועיין בשו"ת בני בנים חלק ב' סימן י"א.

אלא להכי שנו הכל עולין וכו' בלשון הוה כי אשה העולה לתורה אע"פ שאסור לה משום כבוד הצבור מכל מקום בדיעבד עלתה למנין הקרואים ואין צורך לקרוא אחר ולחזור על קריאתה, ועיין בבני בנים חלק א' סימן ד' בדברי החסדי דוד בתוספתא מגילה פרק ג' הלכה ה' אימתי נחשב בדיעבד. ובוודאי כן הוא לדעת מהר"ם ב"ב והמרדכי בגיטין רמז ת"ד ורבנו ירוחם והובאו בבית יוסף שם שבעיר שכולה כהנים הכהנים קוראים ראשון ושני והשאר תקראנה נשים משום שאי אפשר באופן אחר עיי"ש והיינו שעת הדחק, ושעת הדחק כבדיעבד דמי ונמצא שבדיעבד אשה עולה למנין ז' אפילו אחרי הגורה.

וכן מבואר בפרוש רבנו אברהם מן ההר למסכת מגילה דף י"ט עמוד ב', וז"ל ודאי לכתחילה לא תוציא אחרים כדאמרינן במי שמתו תבוא מאירה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו, ואמרינן בפרק עומד ויושב הכל עולין למנין שבעה אפילו אשה או קטן אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור עכ"ל הרי שהשווה קריאת המגילה לקריאת התורה, ובמגילה רק לכתחילה לא תוציא גברים וכנגדה בקריאת התורה נשים עולות למנין שבעה בדיעבד. וכן משמע בסמ"ג בהלכות מגילה, וז"ל אע"פ דנשים חייבות במקרא מגילה אינן מוציאות את הזכרים וכו' דשאני מקרא מגילה שהיא כמו קריאת התורה לכן אינה מוציאה את האיש עכ"ל, הרי שדימה בין שתי הקריאות. ומה שכתב שנשים חייבות במקרא מגילה היינו בשווה לחיוב הגברים, ולאפוקי מדעת בה"ג שנשים חייבות רק במשמע.

ברכות פרק ה' הלכה ז' כתבו שאשה לא תקרא בתורה משום כבוד הצבור אבל פריצותא ליכא עכ"ל. עוד לפי דבריך יוצא שכבוד צבור ואיסור עליות נשים אינם אלא בבית הכנסת ולא בקריאת התורה בבית פרטי, ואמנם זוהי דעת ספר הבתים שערי קריאת

התורה שער שני אות ו' בשם יש מן הגדולים אבל היא דעה יחידאה וכתבתי מזה בכמה מקומות שציינתי ובחלק ב' סימן ז'.

יהודה הרצל הנקין

סימן ד

צירוף אנשים ונשים בקריאה לזימון ואיש המזמן עבור נשים

ב"ה, ז' הנוכה תשנ"ט
לראשי ארגון אחד

מכל מקום הר"ן עצמו לא כתב כן אלא חילק בין מקרא מגילה שאין בו שינוי בעצם הקריאה בין לגברים ובין לנשים לבין זימון דהוי שינוי במטבע ברהמ"ז וכיון שניכר צירופן של נשים איכא למיחש לפריצותא עכ"ל, פי' שהמעבר מברהמ"ז בלי זימון לברהמ"ז עם זימון הוא עצמו השינוי במטבע ברהמ"ז שעל ידו ניכר הצירוף ולכן אסור.

לגבי להוציא לאור ברכון שיכיל את הנוסח של זימון נשים לעצמן, הנה כיון שלדעת השלחן ערוך באורח חיים סימן קצ"ט סעיף ז' נשים מזמנות לעצמן רשות ואילו לדעת הרא"ש והגר"א הזימון הוא חובה והיום נהגו מקצת נשים לזמן לכן תבוא עליהן ברכה, וגם כי על ידי הזימון תבאונה יותר נשים לברך ברכת המזון כתיקונה. אך צריך להדגיש שזימון נשים הוא רשות ולכתוב OPTIONAL ZIMUN FOR WOMEN ולהזכיר שג' נשים שסעדו יחד כדאיות לזמן לעצמן אם אין שם זימון של גברים, שאף שהוא קיצור הענין יותר מדי שהרי אפילו סעדו עם עד תשעה גברים רשאיות לחתחילה להיחלק ולזמן לעצמן מכל מקום אין מכשול לכתוב כן, ואם אפשר להוסיף בדינים מבלי לבלבל את הקוראים הרי זה משובח.

וכן בבית יוסף שם העתיק דברי הר"ן דשאני הכא דע"י צירוף איכא שינוי במטבע ברכה דאיכא זימון דהוי שינוי במטבע ברהמ"ז עכ"ל הרי שהזימון הוא השינוי ולא מה שנאמר בו. וכן כתב הריטב"א במסכת מגילה דף ד' עמוד א' בשם מורו, וז"ל [והא דאין אנשים ונשים מצטרפים לזימון] שאני התם דאיכא צירוף רבה שיש שינוי ברהמ"ז בשבילן להוסיף ברכת הזימון בשבילן עכ"ל הרי שהשינוי הוא הוספת הזימון עצמו וכתב עוד דהתם נמי כל היכא דבר מינייהו איכא זימון בגברי דהווי תלחא, מצטרפות ומזמנות עמהן לצאת בברכתן דלא חשיב צירוף כל היכא דלא צריכי גברי לצרוף דידהו לגמרי דבר מינייהו איכא זימון עכ"ל.

ולגבי נוסח הזימון והאם מותר לכלול אנשים ונשים ביחד ולאמר גבירותי ורבותי נברך או ברשות גבירותי ורבותי נברך שאכלנו משלו וכיוצא באלה, אינני רואה קפידא מצד הדין. והגם שבשלחן ערוך הרש"ז סימן קצ"ט סעיף ו' כתב שנראה כפריצות כשניכר צירוף נשים עם אנשים כשהמברך אומר נברך בצירוף כולנו עכ"ל וצ"ע לר"ן שעל הרי"ף במסכת מגילה סוף פרק ב' ואלמא גם בדברי המזמן יש לחוש שלא לצרף אנשים עם נשים אפילו בדיבור, וכן משמע בלבוש שכתב דנראה כפריצות לזמן אשה להצטרף אתם עכ"ל והלבוש הוא המקור להרבה דינים ברש"י,

ולע"ד גם הלבוש והרש"ז לא אסרו אלא לקרוא בהדיא לאנשים ונשים להצטרף כי כן הוא לשון הלבוש לזמן אשה להצטרף עכ"ל ולשון הרש"ז נברך בצירוף כולנו עכ"ל, מה שאין כן לקרוא להם לברך מבלי להזכיר צירוף לית לן בה. ועוד שלשוונות אלה הם כולם על דרך הנימוס וההפלגה ואינם בדווקא כי אטו המסובים הם גבירותי ורבותי של המזמן